

De Dr. P.A. Tiele-Stichting stelt zich ten doel om de wetenschap van het boek in al haar aspecten te bevorderen. Om een nauwere samenwerking tussen alle branches en beroepsgroepen in de wereld van het boek te bewerkstelligen heeft zij een samenwerkingsverband tot stand gebracht waarin wetenschappelijke en marktgerichte organisaties en instellingen zijn vertegenwoordigd.

AANGESLOTEN ORGANISATIES

Academie der Kunsten, Universiteit Leiden
BNO (Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers)
Boekwetenschap en handschriftenkunde, Universiteit van Amsterdam, Leerstoelgroep
Book and Digital Media Studies, Universiteit Leiden, Masteropleiding
CB (Centraal Boekhuis)
Drukwerk in de Marge, Stichting KB (Koninklijke Bibliotheek)
Koninklijke Boekverkopersbond
KVB (Koninklijke Vereniging van het Boekenvak)
Museum Enschedé
Museum Meermanno
NBV (Nederlandse Boekhistorische Vereniging)
Nederlands Genootschap van Bibliofielen
Nederlandse Vereniging van Antiquaren (NVVA)
NUV (Nederlands Uitgeversverbond)
SGKJ (Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdletteratuur)
Stichting Handboekbinden
Stichting Lezen
Universiteitsbibliotheek Universiteit van Amsterdam (UBA)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Leiden (UBL)
Universiteitsbibliotheek Universiteit Utrecht (UBU)
Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam (UB-VU)

Elsbeth Kwant op de Tiele-Leerstoeleendag 2014

WETENSCHAPPELIJKE ADVIESRAAD

Prof. dr. J.A.A.M. Biemans, voorzitter
Prof. dr. J.A. Baggerman
Prof. dr. J. Boter
Dr. B.P.M. Dongelmans
Prof. dr. J.M.H.J. Hemels
Prof. dr. P.G. Hoftijzer
Prof. dr. A.A. den Hollander
Prof. dr. E.A. Kuitert
Prof. dr. T.H.P.M. Thomassen
Prof. dr. h.c. G.A. Unger

Donateurs

De Tiele-Stichting wordt niet gesubsidieerd. Donateurs zijn daarom van harte welkom. Zij ontvangen de *Nieuwsbrief*, worden uitgenodigd voor de Tiele-lezingen en worden op de hoogte gehouden van alle activiteiten van de stichting. Voor een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar wordt u donateur. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van de stichting: info@tiele-stichting.nl.

Sponsors

Amsterdam University Press
Bohn Stafleu van Loghum
Koninklijke Bibliotheek
Nederlandse Taalunie
Museum Meermanno
WPG Uitgevers
De Dr. P.A. Tiele-Stichting is hen zeer erkentelijk voor hun bijdragen.

Nieuwsbrief

De *Nieuwsbrief* van de Dr. P.A. Tiele-Stichting verschijnt onregelmatig, maar tenminste tweemaal per jaar, onder redactie van Roosmarijn de Groot en Susan Derksen. Berichten en mededelingen kunt u sturen naar het secretariaat van de stichting of mailen naar info@tiele-stichting.nl.

BESTUUR

Voorzitter
Els van Eijck van Heslinga

Secretaris

Susan Derksen

Penningmeester

Andrea Langendoen

Leden

Martijn David
Adriaan van der Weel
Gerlien van Dalen
Jan-Peter Wissink
Marieke van Delft

COÖRDINATOR

Roosmarijn de Groot

COLOFON

DR. P.A. TIELE-STICHTING
Koninklijke Bibliotheek
Postbus 90407
2509 LK Den Haag

T 070 314 02 92
F 070 314 05 12
E info@tiele-stichting.nl
I www.tiele-stichting.nl

KvK AMSTERDAM 41 20 47 37
POSTBANK 59 90 08
FORTIS BANK 83 00 85 084

BASISONTWERP
Yolanda Huntelaar, Amsterdam

DR. P.A. TIELE-STICHTING

Samenwerkingsverband voor Boekwetenschap in Nederland

NIEUWSBRIEF

nr. 24 – april 2015

De Tiele-Stichting kijkt naar de toekomst. Op de Leerstoelendag waren niet de Tiele-hoogleraren, maar hun promovendi aan het woord. Een maand eerder stond de Tiele-lezing van Marieke van Delft in teken van digitalisering en voor deze nieuwsbrief schreef Gerlien van Dalen, het nieuwste bestuurslid, een column over hoe ze met Stichting Lezen de jongste generaties laat kennismaken met boeken. Kortom, we zijn na ruim 60 jaar nog steeds bij de tijd!

AANKONDIGING TIELE-DAG

Op 24 april 2015 vindt de Tiele-dag plaats met als thema 'Drukkers in de Marge'. De middag wordt georganiseerd in samenwerking met Stichting Drukwerk in de Marge in het Grafisch Werkcentrum Amsterdam. Naast de uitreiking van de prijs voor de beste scriptie op het gebied van de boekwetenschap, zullen Kees Thomassen (De Uitvreter), Roosje Keijser (Drukwerk in de Marge) en Martin Veltman (Grafisch Werkcentrum Amsterdam) spreken over het verleden, heden en de toekomst van drukkers en drukprojecten. Na afloop van de presentaties krijgen de bezoekers de ruimte zelf met drukpersen aan de slag te gaan.

NIEUWE PUBLICATIE BGNB

Van wiegedruk tot world wide web. Bijzondere collecties en de vele geschiedenissen van het gedrukte boek is de nieuwste toevoeging aan de publicatiereeks Bijdragen tot de Geschiedenis van de Nederlandse Boekhandel. Marieke van Delft, conservator oude drukken bij de Koninklijke Bibliotheek, blikt terug op vijf eeuwen waarin de vraag naar boeken groeide. Tegelijkertijd biedt ze een overzicht van de geschiedenis van de digitalisering van het papieren erfgoed. De BGNB-reeks wordt uitgegeven door Walburg Pers onder auspiciën van de Tiele-Stichting.

GERRIT NOORDZIJ-PRIJS

De Gerrit Noordzij-prijs is dit jaar gegaan naar de Amerikaanse letterontwerper Cyrus Highsmith. De prijs is een internationale bekroning voor typografie en letterontwerp, die eens in de drie jaar wordt toegekend aan een succesvol ontwerper. De Gerrit Noordzij-prijs is een samenwerking van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten, Museum Meermanno en de dr. P.A. Tiele-Stichting. Op 6 maart 2015 werd de prijs uitgereikt in de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunst.

ENTERTAINMENT CONSOLE
152 Vacuum Tubes Have to Be Replaced
Radiophile
Sonic Environments
Position your chair between the stereo speakers
Modulation
PHASE SHIFTED
64 Easy-Listening Broadcast Stations
Introducing Revolutionary X-Ray Headphones
Echo Chambers
YOU CAN NEVER HAVE TOO MUCH REVERB!
In One Ear, Out the Other

ACTIVITEITEN VAN AANGESLOTENEN

De Verbeelders – Museum Meermannno

Tot 17 mei is in Museum Meermannno de tentoonstelling 'De Verbeelders' te zien. De tentoonstelling presenteert de ontwikkeling van de Nederlandse boekillustratie vanaf het eind van de negentiende eeuw tot nu. Met illustraties van onder andere Willem Rozendaal, Karel Appel en M.C. Escher. Aanleiding is het pas verschenen overzichtswerk *De Verbeelders* van Saskia de Bodt.

Uitgelezen – Museum Gouda

Van 17 februari tot en met 17 mei 2015 is in Museum Gouda de tentoonstelling 'Uitgelezen' te bezoeken. De tentoonstelling, ingericht door vier gastcuratoren, toont verschillende aspecten van het boek door de eeuwen heen.

De 'Golden Road' naar Open Access in de Geesteswetenschappen – Spui25

De Universiteit van Amsterdam organiseert op 17 april een workshop over de toekomst van het wetenschappelijk publiceren. Met onder andere prof. dr. Patricia Pisters (UvA), Jeroen Sondervan (AUP) en Annemarie Bos (NWO).

Kijk voor meer activiteiten op Tiele-stichting.nl

Nieuwe coördinator Tiele-Stichting

Per 1 november 2014 heeft Roosmarijn de Groot het coördinatorschap van Maaïke Napolitano overgenomen. Maaïke vervulde deze functie van 2010 tot 2014. In het kader van haar masteropleiding Erfgoedstudies aan de Universiteit van Amsterdam liep Roosmarijn stage bij de Koninklijke Bibliotheek, waar zij op basis van de gedigitaliseerde kranten op Delpher onderzoek deed naar Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog. Naast haar functie bij de Tiele-Stichting, schrijft zij op dit moment haar scriptie over de veranderende verhoudingen tussen erfgoedinstellingen en hun publiek door de digitalisering van erfgoed.

FRISSE BLIKKEN OP HET BOEK

Dit jaar had de Tiele-Leerstoeledag een nieuwe opzet: Niet het werk van de hoogleraren zelf, maar een bont palet aan onderzoeksprojecten van hun promovendi vormde op 12 december het hoofdprogramma.

Na een welkomstwoord door voorzitter Els van Eijck van Heslinga werd de aandacht gevestigd op de reeks Bijdragen tot de Geschiedenis van de Nederlandse Boekhandel (BGNB), gepubliceerd onder auspiciën van de Tiele-Stichting. Redactieleden Marieke van Delft en Jeroen Salman belichtten het recent verschenen zestiende deel: Van Reynaert de Vos tot Tijl Uilenspiegel door Peter Cuijpers.

Hierna waren de promovendi aan de beurt. Erik Geleijns, die zijn onderzoek uitvoert onder begeleiding van prof. dr. Paul Hoftijzer, sprak over de crisis in de Haagse boekhandel tussen 1730–1745. In een ingewikkelde constructie van boekveilingen werden hele voorraden verkocht die men feitelijk niet in bezit had en liepen schulden torenhoog op.

De middag werd voortgezet door Irene Schrier en Rindert Jagersma, promovendi van prof. dr. Arianne Baggerman. Schrier liet aan de hand van haar onderzoek over de Delftse boek- en prentuitgever Nicolaes de Clerck (1593–1623) zien dat bij onderzoek naar boeken het beeld net zo belangrijk is als de tekst. Rindert Jagersma vertelde vervolgens over zijn onderzoek naar twee unieke notitieboeken: de 'memoriaelen' van schrijver en polemist Ericus Walten.

Fleur Praal startte onlangs haar onderzoek naar academisch uitgeven bij prof. dr. Adriaan van der Weel. Zij presentatie van haar onderzoeksstructuur was tegelijkertijd een enthousiast betoog voor nieuw en meer genuanceerd onderzoek naar uitgeven in het complexe veld van de geesteswetenschappen.

De inspirerende presentatie van Elsbeth Kwant, over de veranderingen in het boekenvak door de jaren heen, vormde een goed sluitstuk voor de middag. Door middel van een schematische weergave van de productie- en distributieketen liet ze zien welke ontwikkelingen zich de afgelopen decennia voordeden.

Tijdens de afsluitende high tea werd uitvoerig nagepraat over de verschillende inspirerende onderzoeken.

DE DIGITALE LEESCULTUUR

Op dinsdag 18 november 2014 organiseerden de KVB en de Tiele-Stichting het jaarlijkse symposium voor het boekenvak genaamd 'De (digitale) leescultuur.'

Op deze middag benadrukten Anne Mangen (Universiteit van Stavanger) en Adriaan van der Weel (Universiteit Leiden, Tiele-Stichting) het belang van een breed opgezet onderzoek naar verschillen in leesgedrag tussen het lezen van papier of van een scherm. Maurice de Greef sprak over praktijkgerichte taalcurcus-

sen voor het groeiende aantal laaggeletterden in Nederland.

Na de pauze was het tijd voor nieuwe plannen en kansen. Rob Wijnberg legde uit hoe de door hem opgerichte nieuwssite De Correspondent zich onderscheidt van andere nieuwssites. Daan Stoffelsen, boekverkoper, recensent en essayist, liet vervolgens zien welke kansen het internet biedt voor recensies en verkoop van boeken.

Tot slot sprak Marieke van Delft (KVB, Tiele-Stichting) de dertiende Tiele-lezing uit, getiteld: 'We leven in een bezeten wereld'. Met behulp van voorbeelden uit de praktijk liet zij zien hoe de bibliotheekcollectie en metadata van onder andere de KB door de jaren heen zijn gedigitaliseerd. Digitalisering biedt nieuwe onderzoeksmogelijkheden voor boekwetenschappers.

Tijdens het symposium werd ook *Handel en wandel* van het boek gepresenteerd, het vierde Boeketje Boekwetenschap. Deze bundel bevat bijdragen van Maarten van Steenberg, Paul Hoftijzer, Adriaan van der Weel en Jos Biemans. De uitgave is verkrijgbaar bij de Tiele-Stichting info@tiele-stichting.nl.

NIEUW BESTUURSLID

Foto: Jørgen Koopmanschap

Gerlien van Dalen volgt Barry Wiebenga op als algemeen bestuurslid van de Tiele-Stichting. Gerlien is directeur van Stichting Lezen en zet zich met haar collega's en verschillende partnerorganisaties in voor de bevordering van de leescultuur in Nederland. Hierbij richten ze zich vooral op de jongere generaties, hun ouders en professionals die met de kinderen werken. De Stichting wil Barry Wiebenga bedanken voor zijn jarenlange bestuurszitting.

OPROEP DONATEURS

Het Frederik Mullerfonds verstrekt subsidie aan boekhistorische publicaties en projecten. De afgelopen jaren neemt het aantal aanvragen enorm toe, vandaar dat wij een beroep op u doen ons te steunen. Dit kan door een schenking te doen of door het fonds te gedenken in uw testament. Het Frederik Mullerfonds is bij de fiscus aangemeld als 'algemeen nut beogende instelling', waardoor er belastingvoordelen gelden bij schenkingen en giften. Kijk op tielestichting.nl voor meer informatie.

Leesbevordering loont

In de huidige maatschappij is kunnen lezen een onmisbare vaardigheid. Uit diverse internationale onderzoeken blijkt echter dat Nederlandse kinderen op het gebied van leesvaardigheid terrein verliezen ten opzichte van leeftijdgenoten uit andere landen. Bovendien is de leesmotivatie van Nederlandse leerlingen laag. Ook worden steeds minder gedrukte boeken gelezen, geleend en gekocht.

Stichting Lezen heeft als kenniscentrum voor leesbevordering en literatuureducatie de even uitdagende als complexe opdracht de leescultuur te bevorderen. Zij coördineert leesbevorderingsactiviteiten en organiseert landelijke campagnes en projecten zoals *De Nationale Voorleesdagen* en *De Nationale Voorleeswedstrijd*. Ook brengt Stichting Lezen (onderzoeks)organisaties bij elkaar, doet onderzoek en brengt onderzoeksresultaten in beeld op leesmonitor.nl. De landelijke Leescoalitie brengt het belang van lezen in den brede onder de aandacht door bewustwordingscampagnes als het *Jaar van het Voorlezen* en *Vaders Voor Lezen*. Leesbevordering draagt bij aan een geleeterde samenleving en is de basis voor een sterke kenniseconomie. Wie veel leest, en al jong is voorgelezen, doet het beter in het onderwijs en heeft een gunstiger carrièreperspectief. Niemand wordt echter als lezer geboren; lezen moet je leren. Aandacht voor lezen en voorlezen moet structureel ingebakken zitten in het dagprogramma van kinderen – thuis, in de kinderopvang en op school. Dat maakt *BoekStart*, het programma waarmee ouders van baby's worden bereikt, zo belangrijk. De resultaten van recent promotieonderzoek van de Universiteit Leiden spreken voor zich: *BoekStart* heeft een positief effect op de taalontwikkeling van jonge kinderen en de leesopvoeding door ouders. En er zit groei in het aantal professionals dat met passie kinderen het juiste boek op het juiste moment aanbiedt, zodat meer kinderen van jongs af aan kennis maken met boeken, het plezier in lezen ontdekken en opgroeien tot leesvaardige burgers. Jong beginnen en niet meer loslaten: een goede basis voor de leescultuur, nu en in de toekomst.

Gerlien van Dalen
Directeur Stichting Lezen